

بکارگیری گردنبندهای محافظ جهت جلوگیری از حملات پلنگ بر روی احشام، سگها و تقلیل تعارضات انسان - پلنگ در پارک ملی گلستان

ایگور خوروزیان، محمود صوفی، امیرحسین خالقی حمیدی، حامد ابوالقاسمی، عباس جعفری، آرش قدوسی، ماتیاس والترت

ما ایده گردنبندهای محافظ را از کشاورزان "آفریقای جنوبی" و مؤسسه "لندمارک" الگوبرداری کردیم. سپس گردنبندهای محافظ را به طور خاص برای گاو، گوسفند، بز و سگها در روستاهای پیرامون پارک ملی گلستان طراحی کردیم. با توجه به اینکه، پلنگها معمولاً طعمه خود را با ایجاد خفگی (گاز گرفتن) در ناحیه گردن می‌کشند. گردنبندها در گردن جانور نصب می‌شود، این می‌تواند باعث جلوگیری از کشتار آنها شود. سرانجام باعث تقلیل تعارضات انسان - پلنگ می‌شود. پلنگ ایرانی از نظر جایگاه حفاظتی، در محدوده پراکنش خود در فهرست گونه‌های در حال خطر قرار دارد. پارک ملی گلستان مامن بزرگترین جمعیت این گربه‌سان بزرگ جثه محسوب می‌شود. ما بررسی حاضر را به عنوان یک مدل مطالعه به منظور تقلیل تعارضات انسان - پلنگ قلمداد کردیم.

روشها

گردنبندهای نمونه از آفریقای جنوبی کاملاً مناسب نصب و بکارگیری برای بز و گوسفند اهلی بودند، اما عملاً مناسب گاو نبودند. به دلیل اینکه پلنگ‌های آفریقای جنوبی در مقایسه با پلنگ ایرانی به مراتب جثه کوچکتری دارند، و گاو اهلی (به دلیل جثه بزرگ) در فهرست غذایی پلنگ‌های آفریقای جنوبی قرار ندارد. در فاز اول این تحقیق، تصمیم ما بر آن شد، که گاوهای اهلی به دلیل برخورداری از ارزش اقتصادی بالا مورد مطالعه قرار دهیم و گردنبندهای تمام فلز و مشبک تولید کردیم. اما قبل از تولید انبوه "گردنبندها محافظ"، یک مطالعه پایلوت به منظور امکان‌سنجی روش اجرا شد. اندازه‌گیریهای ابعاد مختلف از ناحیه گردن جانوران اهلی در منطقه مطالعه انجام شد. تعداد ۹ گردنبندها فلزی که شامل: (۳ گردنبندها برای گوسفند و ۳ بز اهلی و ۳ گردنبندها برای سگها) در مطالعه پایلوت تولید شد. مطالعه امکان‌سنجی با این تعداد گردنبندها موفقیت آمیز بود. بطورکلی، تعداد ۳۹۸ گردنبندها توسط یک کارگاه فلزکاری در تهران ساخته شد. در این بین (تعداد ۳۱۷ گردنبندها برای گاوها، ۷۳ برای گوسفند و بز و تعداد ۸ گردنبندها برای سگها) تولید شدند. از این تعداد ۲۷۰ قلاده در ۱۰ روستا (جدول ۱) نصب شدند.

در فاز دوم مطالعه، به منظور تکرار تولید نمونه گردنبندها آفریقای جنوبی برای گوسفند و بز اهلی تعداد ۴۰۲ عدد گردنبندها توسط یک کارگاه فلزکاری در شهر آمل (مازندران) تولید شدند. گردنبندها در ۷ روستای پیرامون پارک (جدول ۱) نصب شدند. برخلاف گردنبندهایی که ما برای گاو تولید کردیم، این گردنبندها طرحی با شبکه‌های فلزی داشتند. در سرتاسر مطالعه سعی بر آن شده تا پایش مستمر برقرار باشد، و حملات پلنگها بر روی دامهای اهلی ثبت شود و تا حد ممکن و به موقع به پیشنهادات و نظرات روستایی‌ها بازخورد داده شود.

نتایج

پس از گذشت چند ماه از شروع فاز اول مطالعه، مالکان احشام ادعا کردند که گردنبندها باعث ایجاد خارش و جراحات در گردن گاوها می‌شود. اما در مقایسه، هیچ‌گونه مشکلی برای گوسفند و بز و سگها مشاهده و ثبت نشد. همه گردنبندها از گردن گاوها برداشته شدند. ناحیه قفل شونده گردنبندها را با حفاظ نمدی پوشاندیم و مجدداً گردنبندها را در گردن گاوها و این بار در روستاهای بیشتری نصب کردیم. اگر چه، پایش‌ها حاکی از آن است که، حفاظ نمدی مشکل گردنبندها را برطرف نکرده است. بطوریکه، گردنبندها در گاوها باعث رنجش جانور در حین چرا، کاهش وزن جانور، آشفته‌گی رفتار طبیعی جویدن جانور و مورد حمله سایر افراد بدون گردنبندها در گله قرار می‌گیرند. بنابراین، همه گردنبندها از گاوها برداشته شدند، و در فاز دوم مطالعه گردنبندها گذاری را برای گوسفند و بز آغاز کردیم. گردنبندهای فلزی باز بدون آسیب بودند و عمدتاً با رضایت روستایی‌ها همراه بود. در طی پشم زنی گوسفندان به خاطر جلوگیری از جراحات و خارش گردن در ماههای اردیبهشت

و خرداد، گردنبندها از گوسفندها و بزها رها شدند. اما مجدداً نصب شدند. این خلا زمانی، تاثیری در حملات پلنگ نداشت. به دلیل اینکه، در این بازه زمانی گوسفندها و بزها در مزارع گندم درو شده، مجاور روستاها سرگرم چرا می‌شوند. تاکنون هیچ گونه تلفات از گوسفند و یا بزهای حاوی گردنبند اتفاق نیفتاده است. حملات بر روی گوسفندها و بزهای فاقد گردنبند همانند قبل پیش می‌رود. شایان ذکر است، که پایش حملات پلنگ بر احشام در روستاهای پارک ملی گلستان همواره ثبت می‌شوند. نگرش افراد محلی به اعضای تیم و اهداف مطالعه همانند قبل مثبت و امیدوارکننده است.

پیشنهادات برای حفاظت بهتر

۱. ضرورت نصب گردنبند بر روی گوسفند و بز در روستاهای پارک ملی گلستان و حفظ انگیزه جوامع محلی در استفاده از گردنبندها
۲. پیشنهاد تاسیس کارگاههای محلی جهت تولید گردنبندها، تا اینکه با قیمتهای کمتر به روستاییها عرضه شوند
۳. ضروری است، که راههای جلوگیری از حملات پلنگ بر روی گاوها کنکاش و جستجو شود و هم اینکه گردن بندهای گاوها از نظر طراحی بهبود یابد (مثلاً: همانند الگوی گردنبند فلزی مشبک طراحی شده آفریقایی برای گوسفند و بز).

جدول ۱. روستاهایی که دارای تعارض هستند و گردنبندهای حفاظ برای احشام و سگها نصب شدند

روستاها	فاز یک			فاز دوم
	تعداد گردنبندهای گاو	تعداد گردنبندهای گوسفند و بز	تعداد گردنبندهای سگها	تعداد گردنبندهای گوسفند و بز
دشت شاد				۳۰
دومانلی	۲۰			۷۵
قرنکی جنگل	۲۲			
قودنه بالا	۷			
قوشه چشمه	۱۷			
اورجنلی	۳۰			۵۰
سوار بالا	۱۶			۱۰۰
سوار پایین				۸۰
تنگراه		۷۳	۷	۲۷
توتلی تمک	۲۷			
یکه قوز بالا	۶			
زاو بالا	۴۵			
زاو پایین				۴۰
جمع کل	۱۹۰	۷۳	۷	۴۰۲

تصاویر

فاز ۱. گردنبندهای تمام فلز مشبک بر روی گاو، گوسفند، بز و سگها

فاز ۲. گردنبندهای فلزی مشبک باز برای گوسفند و بز

